

LOKAL HANDLINGSPLAN MOT EKSTREMISME

Bærum kommune og
Asker og Bærum politidistrikt

POLITIET
ASKER OG BÆRUM POLITIDISTRIKT

BÆRUM KOMMUNE

SLT
Samordning av lokale
kriminalitetsforebyggende tiltak

INNHold

Forord	3
Utfordringsbilde og utarbeidelsen av handlingsplanen	4
Definisjoner og begreper	5
Prioriterte områder og tiltak	6
Oppfølging av familien når et familiemedlem har reist ut.....	16
Oppfølging av hjemvendte.....	17
Tiltaksoversikt	19

*Arbeidet mot ekstremisme skal gjenspeile
verdigrunnlagene våre.*

➤ *Bærum kommune: "Vi skal vise åpenhet for mangfold og skape et inkluderende samfunn. Vi skal vise respekt for ulikheter. Vi skal ha mot til å handle dersom vi er bekymret."*

➤ *Politiets verdier og mål: "Modige, helhetsorienterte, vise respekt og være tett på."*

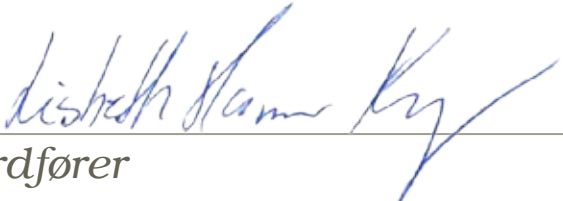
FORORD

Regjeringen la i juni 2014 frem en ny handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme utarbeidet i samarbeid med statsministerens kontor og ni departementer. Planen vektlegger viktigheten av å styrke det forebyggende arbeidet, behov for mer kunnskap, mer samarbeid og bedre koordinering. Målet er å fange opp personer i risikozonen så tidlig som mulig og møte dem med tiltak som virker. Regjeringen ønsker en bred innsats for å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme, og viser til at det er nødvendig med tidlig innsats fra en rekke aktører for å øke mulighetene for å lykkes i det forebyggende arbeidet. I tillegg er det generelle arbeidet for å fremme deltakelse, inkludering og likestilling fremhevet som like viktig.

Bærums lokale handlingsplan bygger på de samme prinsippene som den nasjonale handlingsplanen og tar primært sikte på å styrke det forebyggende aspektet knyttet til ekstremisme. Handlingsplanen er utarbeidet i samarbeid mellom Bærum kommune og Asker og Bærum politidistrikt. Kommune og politi skal ha en aktiv og utstrakt rolle i sitt forebyggende arbeid. Det understrekes samtidig at utfordringene

ikke kan løses av disse alene og at alle, som medborgere i samfunnet, har et ansvar for å forebygge ekstremisme. Erfaringer viser at ekstremisme ofte har sitt utspring i utenforskap og marginalisering. Det å skape et inkluderende Bærumssamfunn der ingen faller utenfor, er et overordnet mål i forebyggingsarbeidet.

Planen tar utgangspunkt i allerede igangsatte tiltak samt regjeringens nasjonale handlingsplan mot ekstremisme. I tillegg fremmer planen forslag til tiltak basert på erfaringer lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Ekstremisme er en nasjonal utfordring som krever innsats på flere nivåer. Bærums lokale handlingsplan knytter seg opp mot den nasjonale handlingsplanen og kommunens arbeid vil gå i takt med regjeringens utvikling av tiltak samt eventuelle endringer i utfordringsbildet. Handlingsplanen vil i så måte være et dynamisk dokument. Det redegjøres for de konkrete tiltakene i planen. Tiltakene skal ha en klar ansvarsdeling og iverksettes innen fastsatte frister. Planen vil evalueres og status for arbeidet vil bli gitt ved inngangen til 2016.

ordfører

politimester

UTFORDRINGSBILDE OG UTARBEIDELSEN AV HANDLINGSPLANEN

Nasjonalt har politiets sikkerhetstjeneste (PST) vurdert i sin årlige trusselvurdering at terrortrusselen er skjerpet og at det er ekstrem islamisme som utgjør den mest alvorlige trusselen. De skriver: «Selv om antall ekstremister i Norge er lavt, identifiserer vi fortsatt nye personer som ser ut til å være i en radikaliseringsprosess. Østlandsmiljøet ser ut til å tiltrekke seg de fleste. (...) Det er, slik vi ser det, en særlig utfordring at de som regel er kommet langt i radikaliseringsprosessen når de identifiseres av oss.»

Bærum har personer som inngår i dette Østlandsmiljøet og flere individer fra Bærum har reist ut, blant annet til Syria. Utviklingstendenser og hendelser internasjonalt og nasjonalt kan føre til økt polarisering mellom grupper og føre til fremvekst/oppblomstring av grupper/ enkeltindivider som mobiliserer til «motkamp». Det presiseres at dette er en handlingsplan for forebygging av ekstremisme uavhengig av ideologisk, religiøs eller politisk overbevisning. Kommunen må være forberedt på endringer i utfordringsbildet og kunne justere kursen deretter.

Flere norske byer har gjort erfaringer innen forebyggingsarbeidet og internasjonalt har problemstillingen gitt utslag i flere tiltak, prosjekter og nettverk. EU-kommisjonen opprettet i 2011 et nettverk for å dele erfaringer med praktisk arbeid mot radikaliseringsprosess (Radicalisation Awareness Network). Kommisjonen har samlet og publisert en rekke konkrete tiltak i arbeidet.

Nasjonalt har en rekke kommuner begynt arbeidet med å forebygge ekstremisme og lokale handlingsplaner er i prosess eller ferdigstilt. Bærums handlingsplan bygger på nasjonale erfaringer samt de erfaringene kommunen har gjort siden arbeidet med forebygging av ekstremisme startet høsten 2013. Flere tiltak fra politi og kommune er iverksatt. Partene vil drive kontinuerlig erfaringsutveksling med nasjonale myndigheter og andre kommuner for å sikre gode og målrettede tiltak i arbeidet. I prosessen med å lage en lokal handlingsplan har det blitt nedsatt en styringsgruppe og to arbeidsgrupper bestående av representanter fra politi, PST, innvandrersorganisasjoner, Fylkeskommunen og kommunale aktører fra grunnskole, barnehage, flyktningkontor, helse og sosial og barn- og ungdomstjenester. Akershus fylkeskommune vil fremme en egen handlingsplan mot ekstremisme berammet til oktober 2015.

Lokal handlingsplan mot ekstremisme må sees i sammenheng med kommunens øvrige planverk. Barn og unges oppvekstvilkår er et av hovedsatsningsområdene i kommuneplanens samsfunnsdel. Her fastslås det at «et godt gjennomsnitt hjelper lite for de som har det vanskelig. Kommunen skal legge til rette for gode levekår, både ved at det er lett å gjøre gode valg, men også ved å ha en aktiv rolle overfor utsatte grupper og enkeltindivider». «Barnehagemeldingen 2015-2020 og revideringen av «Sammen for barn og unge» vektlegger i stor grad tiltak som skal hindre utenforskap og marginalisering.

DEFINISJONER OG BEGREPER

(Kilde: Regjeringens handlingsplan og Oslo kommune/ SaLTos veileder)

Radikalisering forstås her som en prosess der en person i økende grad aksepterer bruk av vold for å nå politiske, ideologiske eller religiøse mål. En radikaliseringsprosess som leder frem til voldelige ekstremisme kjennetegnes av:

- en kognitiv (tankemessig) utvikling mot en stadig mer ensidig virkelighetsoppfatning, der det ikke er rom for alternative perspektiver
- dernest en videre utvikling der virkelighetsoppfatningen oppleves så akutt og alvorlig at voldshandlinger er nødvendige og rettferdige

Regjeringen forstår **voldelig ekstremisme** som aktiviteten til personer og grupperinger, som er villige til å bruke vold for å nå sine politiske, ideologiske eller religiøse mål.

Hatkriminalitet forstås her som straffbare handlinger som helt eller delvis er motivert av negative holdninger til en person eller gruppes faktiske eller oppfattede etnisitet, religion, politiske tilhørighet, seksuelle orientering, kjønnsuttrykk eller nedsatt funksjonsevne. Voldelig ekstremisme er den mest ytterliggående formen for hatkriminalitet.

Avradikalisering er en prosess som under gitte forutsetninger kan føre til at en person i mindre grad aksepterer bruk av vold for å nå politiske, ideologiske og religiøse mål.

« Det er, slik vi ser det, en særlig utfordring at de som regel er kommet langt i radikaliseringsprosessen når de identifiseres av oss. »

- *Politiets sikkerhetstjeneste*

PRIORITERTE OMRÅDER OG TILTAK

Dialog, samarbeid og koordinering

Tiltakene i denne planen fordrer samarbeid og koordinering mellom en rekke aktører innen kommune, politi, fylkeskommune, innvandrersorganisasjoner, trossamfunn med flere.

SLT-koordinator

I Bærum kommune er hovedansvaret for arbeidet med å forebygge ekstremisme lagt til kommunalsjef Barne- og ungdomstjenester. Arbeidet knyttet til ekstremisme er forankret i SLT-styret for Bærum. SLT-koordinator er sentral i arbeidet og arbeider tett med tjenester knyttet til barn og unge, barnehage, grunn- og videregående skole, tjenester knyttet til helse og sosial, politi og PST. SLT er en modell for samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak i kommunene. Hovedsakelig rettes SLT arbeidet mot personer under 18 år eller opp til 23 år. SLT styret i Bærum har besluttet at arbeidet knyttet til ekstremisme skal favne alle individer uavhengig av alder.

Politiet

Asker og Bærum politidistrikt er et av syv politidistrikter som har fått tildelt statlige midler til en forebyggingskontakt. Forebyggingskontakten blir kommunens kontakt ved bekymring tilknyttet ekstremisme, og skal kunne gi råd og videreformidle henvendelser til riktige instans. Videre skal denne være en kontaktperson opp mot PST og ovenfor lokale samarbeidsaktører, samt ha en rådgivende funksjon opp mot politirådene og SLT.

Kjernegruppen

Før sommeren 2014 ble det etablert en kjernegruppe bestående av to representanter fra

kommunen og to fra Asker og Bærum politidistrikt. Gruppen skal formalisere samarbeidet mellom kommunen, nærmiljøene, politiet og politiets sikkerhetstjeneste (PST), samt utarbeide en strategi for det videre arbeidet. Kjernegruppen skal videreutvikles med et nytt mandat der hensikten er at kjernen med sin kompetanse på tvers skal bestå, men utvides med ressurspersoner etter behov og rundt enkeltsaker. Kjernegruppen skal ha det koordinerende ansvaret for oppfølging av personer som er trukket inn i radikale miljøer, ved bekymring for utreise, hjemvendte og familier til personer som har reist ut av landet. Det er en forutsetning at ressurspersoners deltakelse og bidrag er forpliktende og forankret i ledelsen til berørte områder. SLT koordinator er leder av gruppen. Kjernegruppen vil samarbeide med den foreslåtte ressursenheten, redegjort for under.

Etablering av ressursenhet

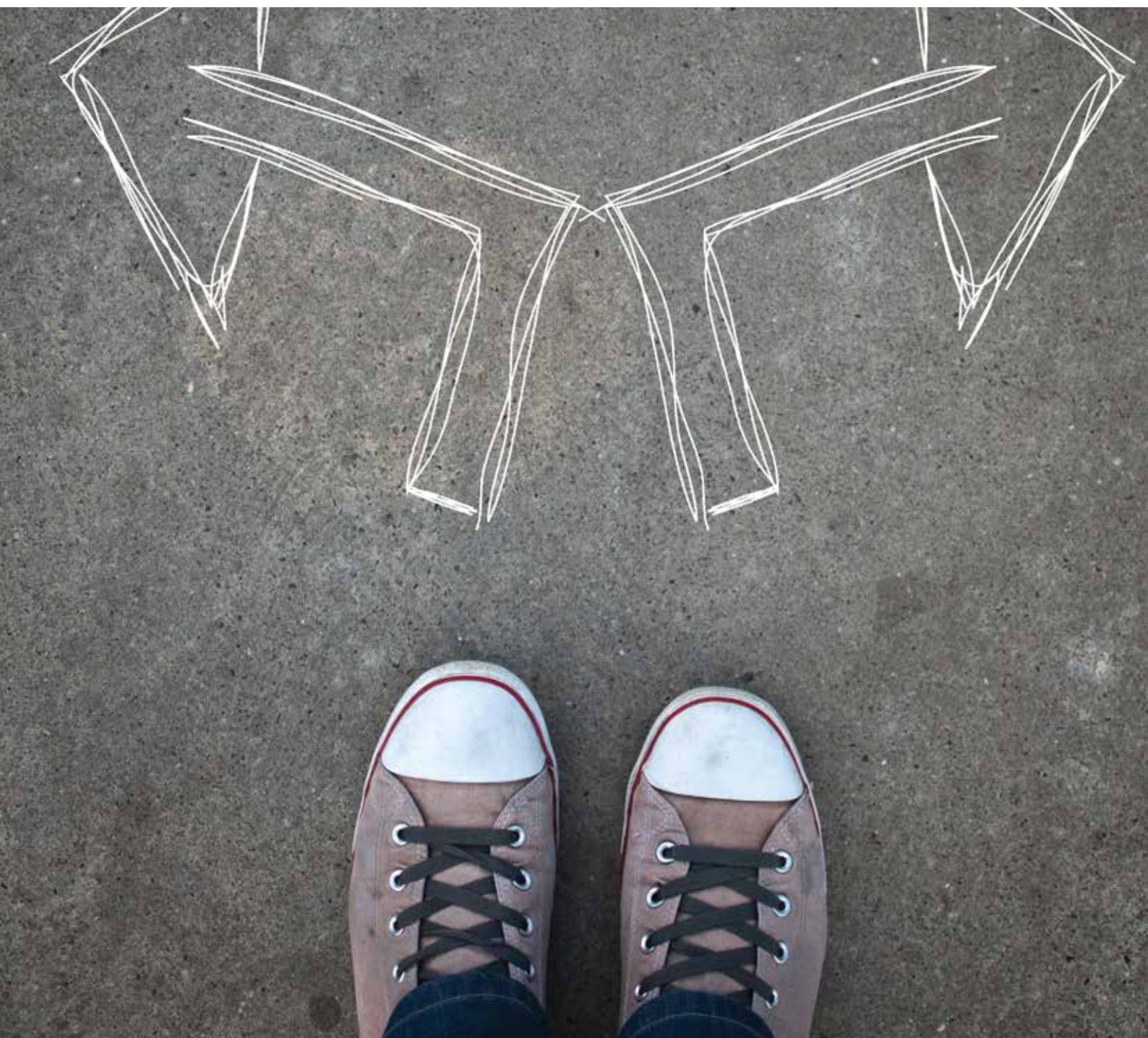
Det foreslås å opprette en ressursenhet som jobber aktivt med å hindre utenforskap og tiltrekking til ekstreme miljøer. Enheten skal favne hele kommunen og samarbeide med lokale ressurser i nærmiljøene som sosiallærere, miljøarbeidere, aktører innen fritidstilbud, trossamfunn osv. Ressursenheten skal fungere som en operativ enhet satt sammen av «mobile» innsatsressurser som kan sette inn målrettet innsats der det trengs og følge opp enkeltindivider. Ressursenheten skal ha kompetanse om ekstremisme og også fungere som et kompetanse- og veiledningsorgan som driver utdrettet informasjonsarbeid. Ressursenheten skal rapportere til kjernegruppen som skal koordinere arbeidet rundt enkeltindivider, som er trukket inn i radikale miljøer. Det foreslås å opprette en stillingsressurs til dette arbeidet.

I en oppstartsfasen vil SLT koordinatoren lede ressursenheten.

Dialogforum

Kommunen vil fortsette arbeidet med å gå i dialog med blant annet innvandrersamfunn og trossamfunn. Kommunen har etablert et dialogforum med formål om å styrke samarbeidet

på tvers av innvandrersamfunnene samt trossamfunnene. Dette er blitt systematisert ved at det holdes faste møter i året, samt informasjonsskilder til større deler av befolkningen. Disse møtene benyttes også til en felles oppdatering mellom kommune, politi, innvandrersamfunn og trossamfunn rundt utfordringer knyttet til utenforskap og rekruttering til ekstreme miljøer.

Tiltak 1: Kjernegruppen

Kjernegruppen utvikles med nytt mandat. Relevante ressurspersoner avklares og forpliktes til å delta i kjernegruppen ved behov. Enkelt saker/utfordringer skal løftes i dette fora og føre til koordinert handling for enkeltindivid/familie.

Ansvar: Bærum kommune, Barne- og ungdomstjenester

I samarbeid med: Politiet

Tiltak 2: Ressursenhet

Det etableres en egen ressursenhet med mandat om å arbeide spesifikt med forebygging av ekstremisme. Enheten består av personer med ansvar for oppfølging av enkeltindivider det knyttes en bekymring til og skal drive oppsøkende virksomhet der hvor ungdommer befinner seg. Enheten skal også fungere som et kompetanse- og veiledningsorgan opp mot andre aktører.

Ansvar: Bærum kommune, Barne- og ungdomstjenester

Tiltak 3: Dialogforum

Fortsette med dialogforumet, 4 møter i året samt større samlinger der bestemte temaer løftes opp.

Ansvar: Bærum kommune, Barne- og ungdomstjenester

I samarbeid med: Innvandrersamfunn, trossamfunn

Samsvar med tiltak i nasjonal HP: Tiltak 15

Tiltak 4: Kompetanseheving om taushetsplikten vs. opplysningsplikten.

Avklaring og formidling om skjæringspunktet mellom taushetsplikten og opplysningsplikten på tvers av tjenester internt i kommunen og mot eksterne samarbeidspartnere for å sikre godt tverrfaglig samarbeid i forebyggingsarbeidet.

Ansvar: Bærum kommune

Tiltak 5: Trossamfunnskontakter

Opprette egne trossamfunnskontakter som besøker moskeene og andre trossamfunn i kommunen jevnlig.

Ansvar: Politiet

I samarbeid med: Trossamfunn

Samsvar med tiltak i nasjonal HP: Tiltak 15

Skoler og fritidsarenaer er viktige arenaer for å avdekke og håndtere bekymringer

Kunnskap og kompetanse

Kunnskap og kompetanse om risiko- og motivasjonsfaktorer knyttet til ekstremisme er en forutsetning for å kunne møte bekymringer og sette inn riktige tiltak. Det er viktig at ansatte i kommune og politi som jobber med ungdom har kompetanse om mulige bekymringstegn og håndtering av disse. Riktig kompetanse om fenomenet vil også kunne motvirke en mulig mistenkeliggjøring/stigmatisering av grupper eller atferd. En slik stigmatisering kan igjen bidra til økt polarisering og marginalisering. Utgangspunktet er å gi ansatte grunnleggende fenomenkunnskap, kulturkompetanse og «det rette blikket» for å kunne avdekke hva som bør vekke bekymring. Skoler og fritidsarenaer er viktige arenaer for å avdekke og håndtere bekymringer. Kommunen skal sikre at aktører

som jobber ut mot ungdom skal være rustet til å håndtere og følge opp bekymringer knyttet til ekstremisme. Politiet, vil i samarbeid med kommunen, utarbeide en veileder med konkrete retningslinjer for håndtering ved bekymring. Denne skal gjøres kjent for alle aktører som arbeider med barn og ungdom/unge voksne i kommunen.

Kommunen og politiets arbeid skal bygge videre på kunnskap og kompetanse som opparbeides gjennom nye erfaringer. Eksempelvis vil kommune og politi, evaluere situasjonen til personer som er trukket inn i ekstreme miljøer eller som velger å reise ut av landet forut for radikaliseringsprosessen. Hensikten er å avdekke mulige motivasjons- og sårbarhetsfaktorer hos den enkelte for å kunne utarbeide og iverksette treffsikre forebyggende tiltak rettet mot personer i faresonen.

Tiltak 6: Kompetanseheving

Kommunens ansatte som jobber med barn og unge skal ha kompetanse om sårbarhets- og risikofaktorer knyttet til utenforskap og ekstremisme.

Ansvar: Bærum kommune, Alle tjenester rettet mot barn og unge

Tiltak 7: Fagdag

Kommunen arrangerer årlig en fagdag om forebygging av ekstremisme som retter mot kommunens ansatte.

Ansvar: Bærum kommune, Kjernegruppen

Samsvar med tiltak i nasjonal HP: Tiltak 10

Tiltak 8: Erfaringsutveksling

Kommunen deltar i KS og justisdepartementets forskningsforum, med flere workshops i 2015-2016

Ansvar: Bærum kommune

Samsvar med tiltak i nasjonal HP: Tiltak 2

Tiltak 9: Kontinuerlig evaluering

Kommunen evaluerer fortløpende hvordan håndtering av dagens situasjoner slik at gode rutiner utarbeides og iverksettes.

Ansvar: Bærum kommune, Kjernegruppen

Tiltak 10: Kontaktinformasjon

Ajourført oversikt med kontaktinformasjon for personer som skal kontaktes ved bekymring gjøres tilgjengelig på kommunens nettsider.

Ansvar: Bærum kommune, Kommunikasjonsenheten

Tiltak 11: Informasjonsspredning

Forebyggingskontakt sørger for informasjonsspredning om radikaliserings og voldelig ekstremisme til de operative mannskapene i distriktet, samt etterforskere, for å øke bevisstheten og kunnskapen rundt dette.

Ansvar: Politiet

Samsvar med tiltak i nasjonal HP: Tiltak 13

Tiltak 12: Veileder

Politiet, i samarbeid med kommunen, utarbeider en lokal veileder til bruk ved bekymring for ekstremisme. Denne tar utgangspunkt i SaLTo sin veileder (sammen lager vi et trykt Oslo) og gjøres kjent for ansatte i kommunen, frivillige organisasjoner, trossamfunn m.m.

Ansvar: Politiet

I samarbeid med: Bærum kommune

Samsvar med tiltak i lokal HP: Tiltak 6

Tiltak 13: Bevisstgjøring

Ungdomsteamene ved distriktets politistasjoner vil ha fokus på ekstremisme under bekymrings-samtalene (dersom det er naturlig i forhold til saken).

Ansvar: Politiet

Samsvar med tiltak i nasjonal HP: Tiltak 13

Tiltak 14: Foredrag

PST har utviklet et foredrag om radikaliserings og voldelig ekstremisme. Forebyggingskontakten tilpasser foredraget etter vårt politidistrikt. Foredraget skal holdes på foreldremøter og til andre kommunale aktører som jobber med dette fagfeltet.

Ansvar: Politiet, forebyggingskontakt

Tiltak 15: Råd og veiledning

Gi råd og veiledning til lokalt politi og øvrige aktører innen forebyggingsarbeidet, tilby fenomenkunnskap og analyse og bistå med å utvikle lokale forebyggingsstrategier.

Ansvar: PST

Samsvar med tiltak i nasjonal HP: Tiltak nr. 12

Tidlig innsats og forebygging

Erfaringer fra både internasjonalt og nasjonalt arbeid viser at en av risikofaktorene for å trekkes til radikale miljøer som aksepterer voldelige uttrykk, er utenforskap og marginalisering. En marginaliseringsprosess drives fremover av kompliserte mekanismer som involverer maktbalansen mellom rammebetingelser ved ulike arenaer i samfunnet, og det enkelte barn/unge.

Individuell sårbarhet, samfunns-kapte hindringer og påkjenninger øker individets

Likeverdighet innebærer at alle deltar i fellesskapet ut fra sine egne forutsetninger og på egne premisser.

opplevelse av avmakt og manglende mulighet til å påvirke eget liv. Marginalisering innebærer at noen skyves ut i utkanten (ekskluderes), eventuelt faller helt utenfor gruppen, og dermed faller utenfor vanlig deltakelse på arenaer som de er forventet å delta på.

Å motvirke marginalisering er dypest sett forankret i prinsippet om likeverdighet. Likeverdighet innebærer at alle deltar i fellesskapet ut fra sine egne forutsetninger og på egne premisser. For å få til dette må det være en viss toleranse for ulikheter på de arenaene som barn og unge befinner seg på, herunder også en romslighet for hva som anses for å være positive egenskaper, karaktertrekk eller ressurser. Jo snevrere rommet er for hva som er akseptert eller normalt, jo lettere vil det bli å skyves utenfor. Dersom de positive kvalitetene barnet har befinner seg utenfor det aksepterte rommet, vil de skyves ut av oppmerksomhetsfeltet og ikke tillates å virke positivt inn på fellesskapet.

Bærum er en kommune som skårer høyt på levekårsindikatorer. Innbyggerne har generelt høy sysselsetting, god helse, høyt inntektsnivå osv. Samtidig er det enkelte grupper og geografiske områder som har dårligere levekår enn det gode gjennomsnittet i kommunen.

Folkehelseprofilen for Bærum, som utgis av Folkehelseinstituttet årlig, viser at kommunen skårer høyt på inntektsulikhet. Store forskjeller innad i kommunen kan bidra til å styrke følelsen av opplevd fattigdom for de som ligger lavest på inntektsskalaen. Fattigdom er en mulig risikofaktor for utenforskap. Bærum kommune har gjort flere grep i arbeidet mot barnefattigdom, blant annet gjennom «Barn i sentrum»-midlene

og «Utstyrskoden». Midlene skal sikre at barn og unge i lavinntektsfamilier skal kunne delta i fritids-

aktiviteter uavhengig av foreldrenes økonomiske situasjon. Kommunen vil gjennomgå bruken av midlene for å sikre at disse i størst mulig grad når ut til barn og unge som er i behov av dem.

Tidlig innsats i barnehage og skole

Tidlig forebygging i barnehage og skole innebærer å sende tydelige signaler på at ulikhet både er akseptert og velkomment, og at den enkelte barnehageansatt eller lærer klarer å bygge videre på de iboende ressursene som hvert barn/ungdom innehar. Motsatt av marginaliseringsprosesser er empowermentprosesser som fremmer mestring, deltakelse og integrering. Individuell motstand eller styrke vil her avhenge av at prosessene mellom barnet og omgivelsene øker individets mestring eller kontroll av eget liv. Den individuelle styrken kan økes gjennom aktiviteter og skole som gir bedre selvfølelse og selvtillit, samt tilegnelse av økte kunnskaper og ferdigheter. Det å gi barn og unge gode mestringsopplevelser i barnehage og skole blir dermed sentralt i et forebyggingsperspektiv. Andre beskyttelsesfaktorer mot marginalisering og utenforskap er å gjøre det godt på skolen, ha venner, delta i aktiviteter (organiserte eller uorganiserte) og ha et støttende nettverk rundt

seg. Barnehage og skole må handle og melde bekymring når barn og unge mangler flere av faktorene som er nevnt over.

Tidlig innsats og forebygging handler også om å ta tak i og handle dersom barn i barnehagen eller skole fremmer ytringer som helt åpenbart faller inn under det som defineres som hatkriminalitet eller voldelig ekstremisme. I slike tilfeller må kommunalt ansatte være rustet til å

håndtere og følge opp ytringer og situasjoner.

Erfaringer nasjonalt viser at flere av individene som har reist til konfliktområder, eller har blitt del av et ekstremt miljø, er personer som er barn av innvandrere, født og oppvokst i Norge. Det å skape en positiv identitet og tilhørighet for barn og unge som vokser opp i et flerkulturelt miljø kan bidra til å styrke det forebyggende arbeidet i et «tidlig innsats» perspektiv.

Tiltak 16: Fremme positiv identitet og tilhørighet

Kommunen skal igangsette tiltak som retter seg særskilt mot barn og unge med en flerkulturell oppvekst. Programmer som bygger på positiv identitet og tilhørighet for denne gruppen vurderes innført i kommunen.

Ansvar: Bærum kommune, Barne- og ungdomstjenester

Tiltak 17: Motvirke barnefattigdom

Kommunen skal gjennomgå tiltakene som er igangsatt for å motvirke barnefattigdom. Dette innebærer en gjennomgang av hvordan «Barn i sentrum»-midlene blir brukt og vurdere en mer målrettet bruk av disse.

Ansvar: Bærum kommune, Barne- og ungdomstjenester

Forebygge at ekstremisme oppstår: Oppfølging av ungdom

Personer i ungdomsalder kan være særlig utsatt for rekruttering til ekstreme miljøer. Dette gjelder i særlig grad ungdom som mangler tilhørighet og dermed kan være et lett bytte for ekstreme miljøer som kan tilby et felleskap. Erfaringer viser at det er vanskelig å avradikalisere personer som er kommet langt i en radikaliseringsprosess. I tilfeller der det knytter seg bekymringer til at ungdom eller unge voksne er i fare for å bli rekruttert til ekstreme miljøer skal kommunen, i samarbeid med relevante aktører, herunder politi/PST så tidlig som mulig intervensere.

Ungdomsundersøkelsen 2014 viser at Bærum i stor grad er et sted der barn og unge opplever at det er godt å vokse opp. Likevel vet vi at noen faller utenfor felleskapet. Kommunen foreslår å videreutvikle arbeidet rettet mot enkeltungdom i faresonen for utenforskap og ekstremisme. Erfaringer fra andre land har vist at tett oppfølging av trygge voksenpersoner kan ha en positiv effekt på ungdom som er i faresonen og løse de ut av dårlige miljøer. Mentorordninger og tett oppfølging av en ressursperson har blitt brukt spesifikt i arbeidet mot ekstremisme i blant annet Danmark. Oppfølgingen bygger typisk på prinsipper om hjelp og støtte til å mestre

eget liv og å drive løpende avradikalisering. En utsatt ungdom kan trenge støtte til å avklare egne ressursmuligheter og alternative handlingsmønstre på flere felt, innen helse, utdanning, familieforhold, jobb, venner nettverk osv. Noen ungdommer kan være særlig utsatt for rekruttering til ekstreme miljøer på grunn av flere sårbarhetsfaktorer. Utenforskap kan gi flere konsekvenser og vi ser at frafallsprosenten i videregående skole er høy blant enkelte grupper og særlig for gutter fra Afrika, Asia etc. (SSB rapport, 2014/23). Utfordringer knyttet til frafall i videregående skole blir behandlet i tiltaksplanen «Sammen for barn og unge». Kommunen skal være ekstra oppmerksom på disse ungdommene.

Kommunen har over tid etablert gode relasjoner til nærmiljøene i kommunen. Familie- og aktivitetssentrene har spilt en viktig rolle i dette arbeidet. Kommunen foreslår å bygge videre på etablerte arenaer og å opprette en ressursenhet som konkret skal jobbe med barn og unge, som står i fare for å falle utenfor samfunnet og bli rekruttert til ekstreme miljøer. I dette arbeidet inngår tiltak som fremmer inkludering og tilhørighet der egne ressurser og muligheter vektlegges og anerkjennes. Kommunen vil vurdere mentorordninger i oppfølgingen av enkeltindivider.

Tiltak 18: Rollemodeller

Representanter fra innvandrerbefolkningen inviteres til skolene for å gi informasjon om muligheter til å lykkes i samfunnet/være gode forbilder

Ansvar: Bærum kommune, Skole

I samarbeid med: Videregående skoler

Tiltak 19: Enslig mindreårige flyktninger

Kommunens ansatte som følger opp enslig mindreårige flyktninger skal ha kompetanse på sårbarhets- og risikofaktorer knyttet til ekstremisme og gi tett oppfølging til denne gruppen

Ansvar: Bærum kommune, Barne- og ungdomstjenester

Tiltak 20: Avradikalisering

Kommunen skal jobbe kontinuerlig med avradikalisering av ungdom. Dette innebærer å være i dialog med ungdommen om radikalisering og ekstremisme. Ansatte som jobber ut mot ungdom skal ha kompetanse til å ta samtaler med ungdom ved bekymring.

Ansvar: Bærum kommune, Barne- og ungdomstjenester

Tiltak 21: Mentorprogram

Mentorprogram vurderes i takt med utvikling og erfaringer på nasjonalt eller lokalt nivå.

Ansvar: Bærum kommune, Kjernegruppen

I samarbeid med: Politiet

Samsvar med tiltak i nasjonal HP: Tiltak 17

Tiltak 22: Avklaringsamtale

Ved bekymring for radikalisering og voldelig ekstremisme kaller politiet inn til en avklaringsamtale der foreldre og barn møter sammen. Samtalen er frivillig og utføres etter mal utarbeidet av PST.

Ansvar: Politiet/PST

Tiltak 23: Trygghetsprogrammet

En veileder for systematisk oppfølging av unge ofre for kriminalitet. Programmet fokuserer på å gjenopprette offerets trygghet i saker der gjerningspersonen ikke blir tatt (for eksempel offer for blind vold). Målet er å hindre at hatefulle tanker får grobunn og at offer blir gjerningsmann. Trygghetsprogrammet er derfor et viktig ledd i forebyggingen av hatkriminalitet.

Ansvar: Politiet

Foreldre/foresatte

Foreldre er noen av de viktigste aktørene i barn og unges liv. Foreldre spiller en viktig rolle i det generelle forebyggingsarbeidet for å sikre barn og unges oppvekstvilkår. Samtidig spiller de en sentral rolle i saker der en er bekymret for at ungdom trekkes mot radikale miljøer. Foreldreveiledningsprogrammer kan gi foreldre kunnskap og verktøy til å etablere gode relasjoner og sikre et godt samspill mellom foreldre og barn. De gir en innføring i å styrke foreldredeltakelse i barn og unges liv. Ved å styrke involveringen fra foreldre er mulighetene for å avdekke og håndtere egne barns mulige utfordringer

og utenforskap større. Kommunen vil fortsette å bygge nettverk og samarbeide med foreldre. Samarbeid mellom skole og foreldre er en viktig del av dette arbeidet. Kunnskap og informasjon om hva som er «normal ungdomsadfærd» og hva som bør vekke bekymring, inngår i dette arbeidet. Foreldre skal vite hva de skal foreta seg, og hvor de kan henvende seg, dersom de har bekymringer ovenfor egne barn knyttet til ekstremisme. For familier som er nye i kommunen kan det være en utfordring både for barn og foreldre å komme inn i et etablert miljø. Kommunen skal arbeide for at disse familiene blir inkludert i miljøene tilknyttet skole og barnehage.

Tiltak 24: Fadderordning

Skolene/ barnehagene legger til rette for en fadderordning for familier som er nyetablert i kommunen. Ordningen er frivillig og et lavterskelltilbud med hensikt om å øke foreldredeltakelse; deltakelse på foreldremøter, i familiegrupper, oppmøte på fritidsaktiviteter etc.

Ansvar: Bærum kommune, Skole og Barnehage

I samarbeid med: Frivillige organisasjoner

Samsvar med tiltak i nasjonal HP: Tiltak 19

Tiltak 25: Foreldreveiledning

Foreldreveiledning skal være en del av Introduksjonsprogrammet for alle nyankomne flyktninger som innehar en foreldre- eller omsorgsfunksjon (obligatorisk). Radikalisering som tema skal inngå i kurset.

Ansvar: Bærum kommune, Helse og sosial

Samsvar med tiltak i nasjonal HP: Tiltak 19

Tiltak 26: Foreldreveiledning

Kommunen skal tilby foreldreveiledning for personer som ønsker dette/er i behov av det. Kommunen bør vurdere å tilby verktøyet til ikke- kommunale aktører for eksempel moskeer og andre trossamfunn o.l.

Ansvar: Bærum kommune, Barne- og ungdomstjenester og Helse og sosial

I samarbeid med: Trossamfunn

Samsvar med tiltak i nasjonal HP: Tiltak 19

Tiltak 27: Foreldreverktøy

Foreldreverktøy som er laget i samarbeid mellom Bærum kommune og foreldre for å avdekke bekymring for egne barn, presenteres på foreldremøter og i foreldresamtaler

Ansvar: Bærum kommune, Skole

I samarbeid med: Fylkeskommune, Politiet

Tiltak 28: Foreldrenettverk

Det etableres foreldrenettverk for foreldre med minoritets ungdom om ungdomstid/ ungdomsadfærd/ungdomsopprør

Ansvar: Bærum kommune, Barne- og ungdomstjenester

Erfaringer fra andre land har vist at tett oppfølging av trygge voksenpersoner kan ha en positiv effekt på ungdom som er i faresonen og løse de ut av dårlige miljøer.

OPPFØLGING AV FAMILIEN NÅR ET FAMILIEMEDLEM HAR REIST UT

Erfaringer viser at i mange tilfeller er foreldre/foresatte uvitende om at deres barn planlegger å reise til konfliktområder. Utreise av et familiemedlem utløser en potensiell krisesituasjon i familien. Erfaringer lokalt viser at familiene i disse situasjonen ikke har et klart bilde av hvilken instans de skal henvende seg til. Asker og Bærum politidistrikt utarbeider i samarbeid med Bærum kommune og Asker kommune en veileder som inneholder faresignaler, varslingsrutiner og kontaktinformasjon i kommunene. Kommune og politi skal videreføre arbeidet med å gjøre kontaktinformasjon tilgjengelig.

Kommunen og politiet har etablert varslingsrutiner som skal sikre at begge parter så tidlig som mulig er informert om situasjonen. Dette skal sikre at kommunen og politiet til en hver tid er oppdatert og kan gå i takt dersom en situasjon oppstår. Dersom kommunen blir varslet om en utreise skal kommunen ta kontakt med den berørte familien. I situasjoner der personer har reist ut av landet vil kommunens primære oppgave knytte seg til oppfølging av familien til den utreiste. De berørte familiene kan være i behov for ulike kommunale tjenester. Kommunen vil, i samarbeid med politiet vurdere og iverksette oppfølgingsiltak for den berørte familien. I dette arbeidet inngår oppfølging av eventuelle søsken som kan være ekstra sårbare for å reise ut.

Tiltak 29: Varslingsrutine

Kommune og politi har utarbeidet en varslingsrutine som skal sikre at begge parter er informert ved en utreise

Ansvar: Bærum kommune, Rådmann /SLT koordinator

I samarbeid med: Politiet/PST

Tiltak 30: Kontakte familien

Dersom kommunen blir informert om at en person har reist ut, skal kommunen ta kontakt med den berørte familien.

Ansvar: Bærum kommune, Kjernegruppen

I samarbeid med: Politiet

Tiltak 31: Oppfølging av familien

Dersom en person har reist ut av landet, skal kommunen, i samarbeid med politiet, gi tilbud om oppfølging til den berørte familien og koordinere tjenesteapparatet.

Ansvar: Bærum kommune, Kjernegruppen

I samarbeid med: Politiet/ PST

OPPFØLGING AV HJEMVENDTE

I samarbeid med politi og PST kan Bærum kommune stå ovenfor utfordringer knyttet til reintegrering av hjemvendte individer som har oppholdt seg i ekstreme miljøer og hjemvendte fremmedkrigere. De to kategoriene fordrer noe ulik innsats fra det kommunale tjenesteapparatet.

Hjemvendte individer som har oppholdt seg i utlandet i ekstreme miljøer og som kan bli/er en del av et radikalt miljø

Personer som vender tilbake fra ekstreme miljøer i utlandet og som kan bli eller er en del av et radikalt miljø fordrer tett oppfølging fra ulike myndigheter. I saker der den hjemvendte ikke

straffeforfølges, vurderer kommunen i samarbeid med politiet aktuelle tiltak. Erfaringer fra internasjonalt arbeid viser at reintegreringstiltak er mest suksessfulle når de skreddersys den enkelte og er tilpasset den lokale konteksten. Det er avgjørende at personen får oppfølging av personer som nyter tillitt, samt å spille på viktige ressurspersoner i personens nettverk. Reintegrering kan omfatte tiltak på flere felt innen helse, utdanning, jobb, økonomi, sosiale nettverk og familie. Regionale ressursentre om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) har fått i oppdrag å bistå helsetjenesten i sin region med tema rundt ekstremisme og vil være en naturlig samarbeidspartner for kommunen i dette arbeidet.

Tiltak 32: Rutine for oppfølging

Utarbeidelse av en felles rutine for oppfølging av hjemvendte. Rutinen skal inneholde kvalitetsmål, ansvar/roller, arbeidsmåte og samarbeid. Bl.a. beskrives nærmere mål, mandat og arbeidsmåte for kjernegruppen, inkludert samarbeid med ressurspersoner.

Ansvar: Bærum kommune, Kjernegruppen

I samarbeid med: Helse og sosial, Skole, Barne- og ungdomstjenester, Kommuneoverlegen, Beredskapsgruppen, Politiet, RVTS, RBUP

Tiltak 33: Avklaringsamtale

Personer som har oppholdt seg i utlandet i ekstreme miljøer, eller som vender tilbake fra konfliktområder, inviteres til avklaringsamtale ved Asker og Bærum politidistrikt. Forebyggingskontakt og lokalt PST avklarer hvem som skal gjennomføre avklaringsamtalen. I forkant av en avklaringsamtale avklares også om kommunen eller andre instanser eller organisasjoner skal delta på denne.

Ansvar: Politiet

Tiltak 34: Straffeforfølgelse

Personer som har deltatt i kamphandlinger i konfliktområder innkalles til avhør og risikerer straffeforfølgelse.

Ansvar: PST/ Politiet

Samsvar med tiltak i nasjonal HP: Tiltak 20

Tiltak 35: Internasjonalt politisamarbeid

Jobbe for å bli bedre på internasjonalt politisamarbeid.

Ansvar: Politiet/ PST

Samsvar med tiltak i nasjonal HP: Tiltak 29 og 30

Hjemvendte fremmedkrigere

I de sakene der hjemvendte personer straffeforfølges (definert som fremmedkrigere) er det politiet/PST som tar saken videre. Kommunen

kan eventuelt kobles inn etter ønske fra politiet. Kommunen vil i samarbeid med politiet iverksette reintergeringstiltak når personen skal tilbakeføres i samfunnet, eksempelvis skolegang eller arbeidssøking.

Tiltak 36: Varslingsrutine

Rutine for varsling fra PST til kommune når personer vender tilbake til kommunen

Ansvar: PST

Samsvar med tiltak i nasjonal HP: Tiltak 22

Tiltak 37: Oppfølging

PST har hovedansvaret for oppfølging og koordinering av arbeidet med mulige fremmedkrigere. PST holder Forebyggingskontakten orientert i forbindelse med dette arbeidet.

Forebyggingskontakten varsler kommunen, når kommunen kan bidra til å svekke rekruttering til det ekstremistiske miljøet, eller bidra med tiltak i forhold til tilbakeføring og hjemkomst. Bærum kommune varsler politiet/PST, dersom det er kommunen som først blir klar over en hjemvendt fremmedkriger/person som vender hjem fra utenlandsopphold i radikale/ekstreme miljøer.

Ansvar: Politiet

I samarbeid med: Bærum kommune

Tiltak 38: Exit-program

Politiet vurderer bruk av exit-program for hjemvendte fremmedkrigere

Ansvar: Politiet

Samsvar med nasjonal HP: Tiltak 17

Tiltak 39: Straffeforfølgelse

Etterforskning, straff, utvisning etter gjeldende lover og regler.

Ansvar: Politiet

Samsvar med nasjonal HP: Tiltak 20

Sikkerhet og beredskap

Ekstremisme kan i ytterste konsekvens gi utslag i terror. Ved et terroranslag lokalt eller nasjonalt vil kommunens beredskap- og krisehåndtering kobles inn. Den myndighet som har ansvaret for en sektor eller funksjon til daglig har også ansvaret for å iverksette tiltak i kriser. Den organisasjon man opererer med under krisen,

skal være mest mulig lik den man har til daglig. I arbeidet mot ekstremisme vil kommunen sikre en nødvendig dialog og informasjonsflyt mellom beredskap og forebyggende instanser i henhold til endringer i utfordringsbildet og oppståtte situasjoner. Kommunen vurderer fortløpende, i nært samarbeid med politiet, nødvendige sikkerhets- og beredskapstiltak i tilknytning til ekstremisme.

TILTAKSOVERSIKT

DIALOG, SAMARBEID OG KOORDINERING	FORELDRE OG FORESATTE
Tiltak 1: Kjernegruppen	Tiltak 24: Fadderordning for nyankomne familier
Tiltak 2: Ressursenhet	Tiltak 25: Foreldreveiledning for nyankomne flyktninger i introduksjonsprogrammet
Tiltak 3: Dialogforum	Tiltak 26: Foreldreveiledning ved behov/ønske
Tiltak 4: Kompetanseheving om taushetsplikten vs. opplysningsplikten	Tiltak 27: Foreldreverktøy for vurdering ved bekymring
Tiltak 5: Trossamfunnskontakter	Tiltak 28: Foreldrenettverk
KUNNSKAP OG KOMPETANSE	OPPFØLGING AV FAMILIE NÅR ET FAMILIEMEDLEM HAR REIST UT
Tiltak 6: Kompetanseheving av ansatte	Tiltak 29: Varslingsrutine mellom kommune og politi
Tiltak 7: Årlig fagdag om ekstremisme	Tiltak 30: Ta kontakt med familien
Tiltak 8: Erfaringsutveksling	Tiltak 31: Oppfølging av familien
Tiltak 9: Kontinuerlig evaluering	OPPFØLGING AV HJEMVENDTE
Tiltak 10: Kontaktinformasjon tilgjengeliggjøres	HJEMVENDTE SOM HAR OPPHOLDT SEG I UTLANDET I RADIKALE/EKSTREME MILJØER
Tiltak 11: Informasjonsspredning	Tiltak 32: Rutine for oppfølging
Tiltak 12: Veileder for bekymring utarbeides	Tiltak 33: Avklaringsamtale
Tiltak 13: Bevisstgjøring	Tiltak 34: Straffeforfølgelse
Tiltak 14: Foredrag	Tiltak 35: Internasjonalt politisamarbeid
Tiltak 15: Råd og veiledning	HJEMVENDTE FREMMEDKRIGERE
TIDLIG INNSATS OG FOREBYGGING	Tiltak 36: Varslingsrutine
Tiltak 16: Fremme positiv identitet og tilhørighet	Tiltak 37: Oppfølging
Tiltak 17: Motvirke barnefattigdom	Tiltak 38: Exit- program
FOREBYGGE AT EKSTREMISME OPPSTÅR: OPPFØLGING AV UNGDOM	Tiltak 39: Straffeforfølgelse
Tiltak 18: Rollemodeller	
Tiltak 19: Enslig mindreårige flyktninger	
Tiltak 20: Avradikalisering	
Tiltak 21: Mentorprogram	
Tiltak 22: Avklaringsamtale	
Tiltak 23: Trygghetsprogrammet	

→ Foreldre er noen av de viktigste aktørene i barn og unges liv. Foreldre spiller en viktig rolle i det generelle forebyggingsarbeidet for å sikre barn og unges oppvekstvilkår.

